

Asia: 1/66/2016

Hallituksen esitys uudeksi laiksi Syyttäjälaitoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Yleisperustelut

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Esitetyt keinot eivät monilta osin varsinaisesti edistä tavoitteiden toteutumista.

Syyttäjäyhdistys on aiemmin antanut esitykseen eriävän mielipiteen. Viittaamme siihen tässä ja uudistamme lausutun..

Yleisperustelut

Näkemyksenne luonnoksessa ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioituista vaikutuksista

Esityksen perusteella on mahdotonta arvioida lain todellisia vaikutuksia, koska uudistuksen tosiasiallinen konkreettinen sisältö on lähes kokonaan siirretty asetuksella tai työjärjestyksellä säädettäväksi ohi Eduskunnan päätöksenteon.

Sinänsä esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene kunnollista perustelua sille, miten tavoitteisiin ja toivottuihin vaikutuksiin päästäisiin paremmin nyt esitetyssä yhden viraston mallissa kuin nykymallissa tai esimerkiksi neljän (viiden, kun valtakunnansyyttäjän

kanslia lasketaan mukaan) viraston mallissa, jota monet muut seikat puoltaisivat. Perustelut esitetyle virastomallille ovat näennäisiä, eivätkä vastaa kysymykseen miksi tai miten. Mietinnöstä kuultaa läpi se, että uudistusta perustellaan lähes ainoastaan taloushallinnon toimintojen näkökulmasta eikä - niin kuin ehdottomasti pitäisi - syyteasioiden hoitamisen näkökulman kannalta. Hallinnon tulisi palvella päätehtävää eikä päinvastoin.

Esimerkiksi ilman mitään perusteita tai laskelmia väitetään uudistuksen mahdollistavan 10 henkilötyövuoden siirtymistä nopeasti käsiteltävistä rikosasioista vaativien rikosasioiden käsittelemiseen, sekä tarjoavan mahdollisuuden ainakin 20 henkilötyövuoden suuntaamiseen tehokkaampaan käyttöön mainitsematta, minkälaisesta työvoimasta on kyse.

Tietojärjestelmien muutoksilla ei ole todellisuudessa tässä mitään olennaista merkitystä, koska jo nyt on käytössä yhteneväiset tietojärjestelmät koko syyttäjälaitoksessa eikä kyse ole tietojärjestelmien yhdistämisestä. Resurssien osoittaminen työllistäviin juttuihin onnistuu yhtä hyvin nytkin taikka ns. neljän viraston mallissa.

Nykyiset ongelmat ovat huomattavasti pienemmät kuin mitä uusia ongelmia uudistus tuo tullessaan. Uudistuksen myötä hallinto paisuu, mikä suuntaus on havaittu jo Kiekun käyttöönoton yhteydessä. Apulaispäälliköiden työpanosta menee entistä enemmän hallinnollisiin asioihin eivätkä he enää aikaisemmassa määrin tekisi syyttäjälaitoksen perustoimintoa eli syyttämistyötä. Tämä kostaatuu vaativien rikosasioiden käsittelyissä, koska apulaispäällikköinä toimivat syyttäjälaitoksen kokeneimmat henkilöt. Laskennallisesti alussa mainittu 20 henkilötyövuotta siirtyy vaativista rikosasioista hallintoon. Tämä ei voi olla syyttäjälaitoksen tulevaisuuden ja pienenevien resurssien kannalta järkevä suuntaa. Päinvastoin, hallintoa tulisi keventää.

Selvitykset tulee tehdä puolueettomasti ja perusteellisesti. Vertailua voisi tehdä esimerkiksi Itä-Suomen syyttäjänviraston kohdalla sen osalta, onko asioiden läpivirtaus kohentunut tai taloudellisuus lisääntynyt nykyvirastossa siitä, mitä se oli silloin, kun Itä-Suomessa oli useampi syyttäjänvirasto/kihlakunnanviraston syyttäjäosasto. Syystä tai toisesta suuntaa antavia vaihtoehtoisia laskelmia ei haluta esittää.

Käsityksemme mukaan tilastot osoittavat; kuten esityksen s. 21 todetaan, että erikoissyyttäjien määrää olisi lisättävä, ei vähennettävä. Esityksen kohdassa 2.3. nykytilan arviointi s. 21 kolmas kappale ylhäältä todetaan: ”Vaativimmat rikosasiat ovat määrältään vähälukuisia, mutta vaativat keskimääräisiin asioihin verrattuna monikymmenkertaisen työmäärän kokeneimpien syyttäjien työtä. Syyttäjälaitoksen voimavaroista näihin juttuihin käytettiin vuonna 2011 45 % kaikkien syyttäjien henkilötyövuosista. Vuonna 2016 vastaava luku oli jo 58 %. Samansuuntaisen kehityksen ennakoidaan myös jatkuvan. ” Eli vaikka uudistuksen tarkoitus onkin säästää, näyttää siltä, että hallinto lisääntyy ja itse syyttämistoiminta kärsii uudistuksesta.

Tehtävät ja organisaatio (luku 1)

Syyttäjälaitoksen organisaatio ja Ahvenanmaan asema

Syyttäjälaitos on organisoitava neljän (viiden) itsenäisen viraston malliin, jossa Valtakunnansyyttäjänvirasto keskittyy taloushallintoon, koulutukseen ja ohjaukseen, ja neljä alueellista syyttäjänvirastoa toimivat itsenäisinä yksikköinä hoitaen syyttäjätehtävät ja oman hallintonsa.

Valtakunnansyyttäjän kansliaa ei tule säätää keskusyksiköksi eikä tätä seikkaa tule korostaa laissa. Tällainen ei lainkaan sovi esitettyyn yhden viraston malliin, vaan tosiasiallisesti säätää edelleen kaksipuolaisen järjestelmän. Tämä huomioiden ei alueiden korostaminen osastoina myöskään ole asianmukaista. Vaihtoehtoisesti myös valtakunnansyyttäjän kanslian tulisi olla osasto (hallinto-osasto eikä keskusyksikkö). Jos tavoitteena on säilyttää hallinnollinen kaksipuolaisuus ja luoda esimiehisyys valtakunnansyyttäjän kanslialle, tulee tästä nimenomaisesti säätää laissa.

Syyttäjälaitosten lukumäärä tulee todeta laissa. Esityksen perusteella jää epäselväksi, minkä takia sekä alueiden nimet että määrät jätettäisiin pois lainsäädännöstä. Asian merkitys korostuu nykytilasta, koska alueiden määrä pienenee ja samalla niiden toimiala laajenee.

Laissa tulisi myös säätää syyttäjälaitosten itsenäiset tehtävät ja toimivallat. Kysymys on julkisen vallan käytöstä ja erityisesti lainkäytöstä. Myös johtamisjärjestelmän kannalta tehtävien ja toimivallan selkeä määrittely luo pohjan organisaatiolle ja sen toiminnalle. Esitetyn mukaisesti laissa ei riittävästi säädetä alueiden ja valtakunnansyyttäjän kanslian toimivallan jaosta.

Syyttäjät ja syyttäjän tehtävät (luku 2)

Syyttäjän virkanimikkeet, toimivalta, tehtävät, nimittäminen ja syyttäjänvaltuuksien antaminen

Johtavan syyttäjän ja apulaispäälikön virkojen on oltava vakituisia. Tehtävien ja toimivallan mukaisesti kihlakunnansyyttäjän nimike tulee muuttua valtiosyyttäjäksi ja nykyisten valtiosyyttäjien nimikkeet syyttäjäneuvoksiksi.

Nimike

Esitetty aluesyyttäjä ei ole onnistunut eikä hyväksyttävä virkanimike. Sen käyttöönottoa kihlakunnansyyttäjän sijaan puoltaisi lähinnä virkanimikkeen helppo kääntäminen englanniksi. Nimike olisi harhaanjohtava.

Syyttäjän toimivalta on koko maa, mikä edellyttää kihlakunnansyyttäjän virkanimikkeen muuttamista valtiosyyttäjäksi. Tällöin virkanimike vastaisi syyttäjän tosiasiallista toimivaltaa eikä viittaisi harhaanjohtavasti alueellisesti rajoitettuun toimivaltaan. Toissijaisesti, harhaanjohtavuuden välttämiseksi, nimikkeellä ei tulisi olla mitään yhteyttä syyttäjän tosiasialliseen toimivaltaan tai organisaatioon. Vakiintunut nimike kihlakunnansyyttäjä voitaisiin säilyttää, mikäli tosiasialliseen toimivaltaan perustuvaa nimikettä, valtiosyyttäjä, ei oteta syyttäjien perusvirkanimikkeenä käyttöön. Tässä yhteydessä on huomattava, että uudessa esitetystä syyttäjälaitoslaissa nykyisten valtiosyyttäjien erityisistä tehtävistä on nimenomaisesti poistettu ns. yhteiskunnallisesti merkittävimpien juttujen ajaminen. Nämäkin jutut hoidetaan jatkossa alueilla.

Valtakunnansyyttäjän kanslian toimiala liittyy pääasiassa hallintoon. Näin ollen nykyisten valtiosyyttäjien virkanimikkeeksi tulisi säätää muuta hallintoa vastaavasti syyttäjäneuvos, ja alueella toimivien syyttäjien virkanimikkeeksi valtiosyyttäjä. Näin ainakin, jos valtakunnansyyttäjän kansliassa ja alueilla työskentelevien syyttäjien virkanimikkeiden yhteneväisyys todella nähdään oikeana ongelmana ulkopuolisille.

Viroista ja niiden pysyvyydestä

2 luvun 5 §:n ensimmäiseen momenttiin on lisättävä nimenomainen maininta virasta. Eli sanamuotoon on lisättävä: "syyttäjän virkoja ovat:"

Mikäli joku tehtävä ei ole virka, ei tällaista nimikettä tule mainita laissa (3 luku 19 §). Erilaisia tehtäviä on monenlaisia, eikä niiden luetteleminen laissa ole tarkoituksenmukaista. Olennaisempi on kysymys siitä, milloin tehtävä ja siihen liittyvä julkisen vallan käyttö on sellaista, että sitä voi tehdä vain virkamies, jolla on tehtävänsä mukainen virkanimike. Asialla on virkamiesoikeudellinen ja perustuslaillinen ulottuvuus.

Apulaispäälliköiden tehtävät ovat pysyviä ja ne pitävät sisällään samanlaista merkittävää valtaa, mitä päälliköilläkin on. Apulaispäälliköt ovat keskeisessä asemassa syyttäjälaitoksen organisaatiossa. Käytännössä he mm. päättävät juttujen jakamisesta ja osallistuvat sellaiseen päätöksentekoon, jolla on tosiasiallinen yhteys rikosjuttujen hoitamisen kannalta. Heidän johtamistehtävänsä voi pitää sisällään tosiasiallista julkisen vallan käyttöä. Siksi myös apulaispäällikön tehtävä tulee säätää laissa pysyväksi viraksi ja tämä virkanimike tulee lisätä lain 2 luvun 5 §:ään.

Ylipäätään virkanimityksen korvaavat tehtävämääräykset ovat virkamieslaissa määrittelemätön järjestelmä. Sen oikeutus on kyseenalainen lainkäyttöhenkilöstön riippumattomuuden kannalta. Jo tämänkin takia kaikkien syyttäjien virat tai niihin rinnastuvat tehtävät - mukaan lukien

apulaispäällikkö - tulee säätää ja mainita laissa virkoina. Oikeusvaltioon kuuluva lainkäyttö ja siihen läheisesti vaikuttava toiminta tulee säätää laissa eikä työjärjestyksissä

Valtion virkamieslaki 4 § säätää tavasta, jolla virat perustetaan asetuksella. Tässä on kyse eri säätämisyjärjestyksestä. Vertailun vuoksi todettakoon seuraavaa: Poliisin osalta on laissa poliisin hallinnosta 15 § säädetty poliisin viroista ja sen kautta VNA asetuksen 1 §:ssä. Poliisilain 9 luvun 11 §:ssä säädetään myös virka-asioista. Laissa puolustusvoimista 36 § on säädetty puolustusvoimien viroista asetuksen kautta, kuten poliisissa. Laissa rajavartiolaitoksen hallinnosta 9 § on säädetty rajavartiolaitoksen virat. Ulosottokaaren 7-8 § puhutaan ulosoton virkamiehistä. Tullilain 2 § 10-kohdassa määritellään tullin virkamies. Tuomareiden osalta on laissa tuomareiden nimittämisestä säädetty viroista. Eduskunnan osalta on olemassa laki eduskunnan virkamiehistä.

Edellä todetusti apulaispäälliköiden tulee olla vakituisissa viroissa. Apulaispäälliköiden virkojen perustaminen selkeyttää virkarakennetta ja antaa kaikille mahdollisuuden hakea kyseisiä virkoja. Tehtävämääräysjärjestelmä käytännössä sulkee hakujen ulkopuolelle potentiaalisesti päteviä hakijoita eikä ole syyttäjälaitoksen etujen mukainen eikä myöskään yhdenvertainen. Pahimmillaan sattuma määrää, kenestä voi tulla apulaispäällikkö. Apulaispäälliköiden tehtävän tärkeyttä ja merkityksellisyyttä ei ole ymmärretty oikein esityksessä. Apulaispäällikön tehtävästä ja kelpoisuudesta hakea tehtävään on tarkoitus säätää tarkemmin asetuksessa. Asetuksenantovaltuus on hyvin väljä. Esitetyn lain perusteella ei ole tältä osin tai muutoinkaan pääteltävissä, mikä lopulta on apulaispäällikön tosiasiallinen tehtävä ja minkälaisin toimivaltuuksin hän toimii.

Lähtökohtana virkamieslaissa on virkojen vakinaisuus. Vain määrätyissä korkeimmissa viroissa määräaikaisuus on perusteltu. Muille määräaikaisuuksille vaaditaan virkamieslain mukaan perusteltu syy (VML 9 § 2). Perusteluja syyttäjälaitoksen minkään viran tai tehtävän määräaikaisuudelle ei ole esitetty. Viittaus Perlvk:n lausumaan, joka koski koulutusvirkojen perustamista tuomioistuimiin, ei sovellu tähän. Nyt on kyse pysyvien, kokeneiden virkamiesten viroista. Ei koulutusviroista.

Työryhmä päätyy esittämään järjestelmää, jossa syyttäjälaitoksen ylin johto on vakituisissa viroissa ja alempi johto määräaikaisissa viroissa tai tehtävissä. Tämä on vastoin virkamieslain tavoitetta ja erikoisesti päinvastainen muuhun valtionhallintoon nähden. Muussa hallinnossa ylimmät päälliköt ovat määräaikaisissa viroissa ja muut alemmat tasot pysyvissä viroissa.

Lainkäyttöhenkilöstön riippumattomuuteen ei lähtökohtaisesti sovi määräaikaisuus, ja sen vuoksi valtakunnansyyttäjän ja apulaisvaltakunnansyyttäjän ylimmät virat ovat vakituisia. Sama riippumattomuutta korostava perustelu pätee itsestään selvästi ja kiistattomasti kaikkiin syyttäjiin. Johtavien syyttäjien määräaikaisuus altistaisi syyttäjälaitoksen ulkopuoliselle painostukselle helpommin kuin vakinainen virka ja sen vaikutus olisi mahdollista ulottaa vakituisiin syyttäjiin. Edes mahdollisuus tällaiseen painostukseen ei näytä ulospäin hyvältä ja se olisi kaukana oikeusvaltion periaatteista.

Johtavan aluepäällikön viran sisältö ei ole pelkästään johtamista, vaan siihen sisältyy lainkäyttövaltaa esimerkiksi juttujaossa syyttäjille eli lainkäyttöön puuttumista. Virassaan johtavalla aluepäälliköllä tulee olemaan edelleen merkittäviä lainkäyttötehtäviä eli vaativien yksittäisten syytteiden ajamista. Esitetty järjestelmä mahdollistaisi aluepäällikön tai apulaispäällikön painostamisen lainkäyttöasiassa päällikköaseman ja siihen liittyvän määräaikaisen viran menettämisen uhalla. Määräaikaisen päällikköviran menettäneellä ei edes olisi sellaista virkaan palaamisen suojaa, joka määräaikaisille laamaneille on tuomioistuinlaitoksessa taattu. Oikeusvaltiossa tällainen rakenteellinen vaikuttamisen mahdollisuuskin on pyritty kaikessa lainkäyttötoiminnassa torjumaan mm. korruption ehkäisemiseksi.

Ehdotuksen mukaan määräaikaiset aluepäälliköt nimittäisi heidän esimiehensä - ei presidentti tai valtioneuvosto. Jos asiassa päädytään määräaikaisiin päällikkövirkoihin, ei tällainen ei ole hyvä eikä toimiva nimittämisjärjestelmä edellä mainitun johtavan syyttäjän itsenäisyyden ja riippumattomuuden kannalta. Se jättää liian paljon mahdollisuuksia vallan väärinkäyttöön ja on omiaan tyypistämään kriittistä keskustelua tai ajatustenvaihtoa johtamistavoista, hallinnon järjestämisestä tms.

Muista viroista

Valtionsyyttäjän (syyttäjäneuvosten) tehtävät tulee määritellä vähintään asetustasolla. Laissa säätäminen olisi suotavaa.

Erikoissyyttäjän viran perustaminen on välttämätöntä. Aivan erityisesti heitä koskee korostettu itsenäisyys ja riippumattomuus ottaen huomioon sen, että tulevaisuudessa he hoitaisivat niitä tehtäviä, jotka aiemmin on tarkoitettu valtiosyyttäjien hoidettaviksi. Hallinnossa on ilmeisesti valmisteilla erikoissyyttäjän virkojen määrällinen lasku. Tälle ei ole kestäviä perusteita. Heidän määränsä on jo nyt alhainen ja osa valtiosyyttäjien tehtävistä siirtyy uudistuksessa heille. Eduskunta on aiemmin nimenomaisesti osoittanut erityismäärärahoja erikoissyyttäjätoiminnan ylläpitoon ja kehittämiseen (mm. harmaa talous). Asian tärkeyden vuoksi laissa tulisi olla maininta siitä, missä erikoistumisaloista säädetään tai määrätään ja lainvalmisteluasiakirjoihin tulisi kirjata lainsäätäjän kannanotto siihen, onko erikoissyyttäjien määrän vähentäminen nykyisestä hyväksyttävää. Erikoissyyttäjän lain mukaiseen (2 luku 12 §) määritelmään tulisi sisällyttää valtiosyyttäjiltä heille siirtyvä tehtävä: ”Erikoissyyttäjä toimii syyttäjänä yhteiskunnan kannalta merkittävimmissä rikosasioissa erikoistumisalallaan.”

Syyttäjän itsenäiseen ja riippumattomaan tehtävään kuuluu saada painostuksesta riippumatta hoitaa itse hänelle jaettu rikosasia. Erilaisiin juttujen siirtoihin on toki oltava mahdollista ryhtyä erityisistä syistä (esimerkiksi esteellisyys, sairastuminen) mutta juttujen siirtämisen syyttäjältä toiselle tulee olla vähäinen poikkeus edellä mainitusta pääsäännöstä. Koskaan tällainen jutun siirto ei saa perustua hallinnolliseen pakkoon tai yksin esimiehen tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Lain 2 luvun 8 §:n

perusteluihin tulee lisätä pääsääntö rikosasian hoitamisesta: yksittäinen syyttäjä huolehtii hänelle käsiteltäväksi osoitetun asian itse alusta loppuun.

Johtaminen ja asioiden ratkaiseminen (luku 3)

Valtakunnansyyttäjän kanslian ja syyttäjälueiden johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

Valtakunnansyyttäjän kanslian ja syyttäjälueiden johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

Yhden viraston mallissa johtoryhmän päätäntävalta tulee mainita laissa. Kaikkea päätäntävaltaa ei tule antaa yksin valtakunnansyyttäjälle.

Johtoryhmä

Lain 3 luvun 16 §:ään tulisi ottaa säännökset siitä, että syyttäjälaitoksen johtoryhmällä olisi päätösvalta hallinnollisissa asioissa. Johtoryhmä ei saa olla vain neuvoa-antava elin, mikäli yhden viraston malli hyväksytään.

Koko syyttäjälaitosta koskevien hallintoasioiden osalta valtakunnansyyttäjällä ei saa olla yksinvaltaa, vaan nämä päätökset tulee tehdä syyttäjälaitoksen johtoryhmässä. Johtoryhmälle annettaisiin siten demokratian mukainen päätösvalta. Puheenjohtajan äänellä (valtakunnansyyttäjä) voisi olla tasatuloksessa ratkaiseva merkitys.

Missään muussa organisaatiossa, esimerkiksi tuomioistuimissa tai muualla oikeushallinnossa ole olemassa tällaista järjestelmää, jossa yhdellä virkamiehellä olisi yksinvalta sekä nimitys, muissa hallinnollisissa että lainkäyttöasioissa. Myös ulosottolaitokseen verrattuna tilanne on erilainen; valtakunnanvoudilla ei ole oikeutta puuttua yksittäisiin lainkäyttöpäätöksiin.

Edelleen, verrattuna esimerkiksi yritysmaailmaan tai vaikkapa valtionhallintoon, ei tässä järjestelmässä ole hallitusta tai yhtiökokousta, joka valvoo ylintä päättäjä. Ei ole sattumaa, että esimerkiksi Saksassa on oikeusjärjestelmä luotu siten, ettei valta voi millään valtion perustoimintoihin kuuluvalla osa-alueella keskittyä näin vahvasti vain yksiin käsiin.

Osastot

Lähtökohtana uudistuksessa oli yhden viraston malli, jossa olisi osastot. Kuitenkin esityksessä halutaan säilyttää valtakunnansyyttäjän kanslialla erilainen asema muihin osastoihin eli alueisiin verrattuna. Yhdessä virastossa tulee olla vain osastoja tai alueita, jotka ovat toisiinsa nähden samalla

organisatorisella tasolla. Tämän vuoksi valtakunnansyyttäjän kanslian nimike tulisi olla hallinnollinen osasto tai yksikkö ilman velvoittavaa ohjaus ja määräysvaltaa alueisiin. Se toimii vain hallinnollisten asioiden keskitettynä osastona. Ainoastaan valtakunnansyyttäjällä on esimiesvalta alueisiin ja siellä työskenteleviin virkamiehiin nähden.

Jos vaihtoehtoinen malli eli neljä (viisi) virastoa perustettaisiin, valtakunnansyyttäjän kanslia voi olla keskusyksikkö.

Erinäiset säännökset (luku 4)

Erityisesti syyttäjän vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus ja virkasyytteen käsittely

Virkasyytteen käsittely

Yhden viraston mallissa rikosasioiden käsittely silloin, kun syyttäjä on henkilökohtaisesti asianosaisena rikosasiassa (missä tahansa asemassa), on ongelmallista. Käsityksemme mukaan syyttäjälaitosta perustettaessa noin 20 vuotta sitten syyttäjien syyteasiat voitiin siirtää oikeuskanslerinvirastosta valtakunnansyyttäjänvirastolle juuri siksi, että ne nykyjärjestelmässä asian käsittelee eri virasto, kuin missä on syyteasian osapuolena olevan syyttäjän virkapaikka. Korkeimpien syyttäjien kohdalla syyttäjänä toimii ulkopuolinen syyttäjä.

Nyt tilanne muuttuisi. Se, että sama virasto, missä jutun asianosainen syyttäjä toimii, hoitaa syyttämisen, aiheuttaa helposti esteellisyyss- ja puolueettomuusväitteitä.

Vertailuna toteamme, että poliisimiesten tekemäksi epäiltyjen rikosten esitutkinnan osalta siirryttiin syyttäjän johtamaan esitutkintaan jo 1990-luvulla juuri sen vuoksi, ettei puolueettomuudesta tule väitteitä. Syyteharkinta on lainkäyttöä, joten sitä koskee vielä korkeampi esteettömyyskynnys.

Kihlakunnansyyttäjät eivät tee tänä päivänäkään tuomareita koskevaa syyteharkintaa. Taustalla lienee puolueettomuuden varmistaminen eli ne virkamiehet, jotka ajavat osapuolina juttuja oikeudessa, eivät tee syyteharkintaratkaisuja. Tätä jääviysasiaa pitää harkita tarkemmin ja esityksen perustuslainmukaisuus pitää selvittää perustuslakivaliokunnan lausunnolla.

Esitämme harkittavaksi, että tällaisen asian syyteharkinta ja syytteen ajaminen siirretään oikeuskanslerille tai oikeusasiamiehelle. Seuraavaksi esteettömin vaihtoehto olisi, että nämä tekisivät syyteharkinnan ja voisivat määrätä tietyn nimetyn valtakunnansyyttäjän kanslian syyttäjän (syyttäjäneuvoksen) hoitamaan syytteen ajamisen tuomioistuimessa. Näin toimitaan tuomareiden kohdalla. Edelleen yhtenä vaihtoehtona olisi, että syytettä ajaisi aina valtakunnansyyttäjä tai apulaisvaltakunnansyyttäjä. Asiaa koskevassa pykäläluonnoksessa, 26 §, jää epäselväksi, tarkoittaako syyttäjänä toimiminen sekä syyteharkinnan tekemistä että syytteen ajamista.

Vaitiolo-oikeus

Esitetty syyttäjän vaitiolo-oikeus tulee laajentaa tutkinnanjohtajina toimivista syyttäjistä kaikkiin syyttäjiin siten, että syyttäjän vaitiolo-oikeus on sama kuin poliisimiehillä. Asia korostuu akuutisti Eurooppalaisen tutkintamääräyksen (EIO) säännösten tultua voimaan. Nyt syyttäjä (esitutkintaan normaalisti johtavan poliisimiehen sijaan) nimenomaisesti vastaa esitutkinnan aikaisten tutkintamääräysten antamisesta. Tähän päätösvallan käyttöön syyttäjä tarvitsee poliisin kanssa yhteneväiset tiedot kaikista salaisista tutkintatoimista. Ilman vaitiolo-oikeuden laajentamista poliisilla voi olla oikeutettu pelko kertoa syyttäjälle olennaisia tietoja mm. tietolähteen antamista tiedoista ja tietolähteen henkilöllisyydestä. Nykyisillä säännöksillä poliisi ei ole halukas, eikä velvollinen, antamaan kaikkea tietoa tutkinnasta syyttäjälle, koska syyttäjä ei voi kieltäytyä kertomasta näitä tietoja, jos esimerkiksi puolustus niistä tutkinnan kestäessä kysyy.

Vaitiolo-oikeus on merkittävä oikeus esitutkintayhteistyön kannalta, joten vaitiolo-oikeuden tulisi olla yleisesti voimassa. OK 17 luku koskee vain oikeudenkäyntiä eikä syyteharkintaa tai esitutkintaa. Syyttäjälaitoslakia on muutettava kaikkien syyttäjien vaitiolo-oikeuden osalta. Mallia tulee ottaa poliisilain 7 luvusta, erityisesti 7 luvun 3 ja 4 §:stä.

Muuta

Muita huomioita ja kommentteja

Suomen syyttäjähdistys ry. vastustaa, että näin laaja koko laitosta, sen henkilöstöä ja organisointia koskeva lakiuudistus vietäisiin läpi ennenkuulumattomalla kiireellä ilman syytä. Syyttäjälaitos on tällä hetkellä toimiva organisaatio, eikä mitään tosiasiallista tarvetta sen toiminnan kiireelliseksi uudelleen organisoimiseksi ole. Uudistus on valmisteltava huolellisesti ja ajan kanssa. Valmistelua tulisi jatkaa tosiasiallisten vaihtoehtojen selvittämiseksi ja kattavamman lainsäädännön laatimiseksi. Liian kiireisen lainvalmistelun ongelmat ovat yleisesti todetut ja uhkaavat toteutua tässäkin.

Ilman kunnollista tietoa voimaan saatettavan asetuksen sisällöstä ei lakia voi säätää, se ei ole mahdollista. Luonnoksen valtioneuvoston asetukseksi tulee olla valmisteltu ennen kuin hallituksen esitys annetaan eduskunnalle. Tässä asiassa annettava asetusta liittyy hyvin kiinteästi lakiehdotukseen ja vasta se antaa sille tosiasiallisen sisällön. Nyt jää useissa kohdissa uudistuksen sisältö ja vaikutus auki. Säädetävän lain rinnalla tulisi olla tarkasteltavana sen nojalla annettava asetusluonnos.

Joka tapauksessa säädetävän lain voimaantulo tulisi asettaa aikaisintaan v. 2019 alkuun. Tätä puoltavat kaikki konkreettiset seuraukset, jotka aiheutuvat uudistuksen voimaantulosta vääjäämättömästi; alueiden päälliköiden, apulaispäälliköiden, erikoissyyttäjien jne. valinta ja koko hallinnon uudistaminen. Prosessille on varattava riittävästi aikaa, jotta syyttäjälaitoksen perustehtävä, rikosvastuun toteuttaminen, ei vaarannu.

Edellä mainittujen syyttäjää koskevien rikosasioiden käsittelyn ja johtavien syyttäjien määräaikaisuuden vuoksi koko yhden viraston mallin ja sen mahdollistavan lain perustuslainmukaisuus tulee tutkia ja asiassa tulee pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Männikkö Mikko

Suomen syyttäjäyhdistys - Suomen syyttäjähdistyksen hallitus